

Mimořádná valorizace tzv. úrazových a pozůstalostních rent k 1. červnu 2023

Zdroj: shutterstock.com

Jakékoliv změně právní úpravy tzv. úrazových rent (čili náhrad za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (nebo při uznání invalidity)[1] přiznávaných ve smyslu ust. § 271b zákoníku práce, a to v důsledku poškození zdraví pracovním úrazem nebo nemocí z povolání), byt' jde třeba jen o pouhou, a to přinejmenším každoroční, valorizaci nároků poškozeného zaměstnance, je věnována překvapivě velká (až si troufáme hodnotit, že s ohledem na principiálně opakovaný postup patrně přehnaná) pozornost ze strany populárně naučných - právně osvětových titulů (časopisů, internetových serverů), které se zabývají nároky zaměstnanců na straně jedné a povinnostmi zaměstnavatelů na straně druhé.

Avšak raději ani my na odborném právnickém serveru neopomeneme další změnu a věnujme krátkou pozornost mimořádné valorizaci oněch úrazových rent s účinností od 1. 6. 2023.

Vláda ČR je ve smyslu ust. § 271u odst. 2 zákoníku práce povinna upravit, a to vzhledem ke změnám, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně a životních nákladů, svým nařízením podmínky, výši a způsob náhrady za ztrátu na výdělků příslušející zaměstnancům po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, a to zpravidla s účinností od počátku kalendářního roku. To samé platí i pro náhradu nákladů na výživu pozůstalých dle ust. 271 h zákoníku práce.

Míra valorizace rent odvisí od míry valorizace důchodů

Vláda zavázala sebe sama (resp. sobě podřízené orgány při legislativní přípravě příslušných právních předpisů) svým usnesením č. 302 z 16. 3. 2005 valorizovat úrazové renty potažmo pozůstalostní renty tak, aby ke zvýšení náhrad docházelo ve stejné výši a ve stejných termínech, jako u procentní výměry důchodů podle zákona o důchodovém pojištění. (Dříve, předtím se zvyšování provádělo v závislosti na zvýšení průměrné mzdy v národním hospodářství.)

Vzhledem k tomu, že od 1. června 2023 dochází ke zvýšení důchodů, resp. procentní výměry důchodů podle zákona o důchodovém pojištění, je třeba na tuto situaci reagovat i zvýšením náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti příslušející poškozeným zaměstnancům z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání a náhrady nákladů na výživu pozůstalých příslušející pozůstalým po zaměstnancích, kteří v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání zemřeli.

Aktuální valorizace je mimořádná, ale skutečnou inflaci nezohledňuje

Nepříznivý inflační vývoj si vyžádal zvýšení důchodů, a tedy i rent znovu jako v minulém kalendářním roce (2022) i v průběhu letošního kalendářního roku (2023). Od 1. června 2023 dochází proto ke zvýšení procentní výměry důchodů o 2,3 % a o pevnou částku 400 Kč, a tak od 1. června 2023 dochází i ke zvýšení průměrných výdělků (před vznikem škody), od kterých jsou renty odvozovány, [2] a to také o 2,3 % a 400 Kč. Důchody však nejsou v nynějším termínu zvyšovány plnohodnotně, jak by měly být valorizovány podle dosavadní právní úpravy. - Podle ust. § 67ca zákona o důchodovém pojištění, které přinesla (doplnila) do zákona č. [155/1995](#) Sb. (mimořádně, urychleně a ve stavu tzv. legislativní nouze přijatá) novela - zákon č. [71/2023](#) Sb., se při zvýšení důchodů v

mimořádném termínu v červnu 2023 nepoužije dosavadní valorizační mechanismus dle ust. § 67 odst. 10 a 16 zákona o důchodovém pojištění.

Při tomto mimořádném zvýšení se procentní výměry vyplácených důchodů zvýší jen o 2,3 % a pevnou částku 400 Kč. Princip valorizace rent navázaný na zvyšování důchodů, jak se k němu vláda sama zavázala, je tedy formálně dodržen, avšak valorizace fakticky je nižší, než by odpovídalo inflačnímu vývoji a než by odpovídalo dosavadním pravidlům. Vesměs se podává výpočet, že průměrný důchod je mimořádně valorizován zhruba o 1000 Kč méně, než by měl být valorizován podle dosavadních standardních pravidel. A tak i odškodnění zaměstnanců poškozených pracovním úrazem nebo nemocí z povolání je nově nižší cca o 1000 Kč a bude se proporcionálně projevovat a rozdíl narůstat i v budoucnu.

Jak se valorizace - navýšení rent - počítá

V mnoha, ba většině případů se při valorizaci renty už nepočítá s původním skutečným výdělkem, ale jakýmsi fiktivním, teoretickým výdělkem, tedy původním průměrným výdělkem, který už však byl v minulosti mnohokrát valorizován. Hovoří se proto o rozhodném výdělku.

Aby renta byla správně vypočtena, musí se zohlednit všechny na sebe navazující valorizace od okamžiku, ke kterému byla prvotní výše renty spočítána. Jednotlivé valorizace tak na sebe navazují. Když dochází k valorizaci, tak se nezvyšuje o dané procento nebo danou pevnou částku samotná renta, ale původní průměrný výdělek. Kdyby se valorizovala jenom resp. přímo renta a ne průměrný výdělek, tak by na tom poškozený zaměstnanec tratil.

Jednoduchý ilustrativní příklad: Průměrný výdělek poškozeného před jeho pracovním úrazem činil 29 000 Kč. Po úrazu, kdy pracuje v jiné práci, kde nevádí jeho zdravotní postižení, činí jeho výdělek 17 000 Kč. (Pro zjednodušení uvažujeme, že jeho mzda zůstává na stejné úrovni, že mu zaměstnavatel nepřidal.) Náhrada za ztrátu na výdělku proto činí 12 000 Kč. Jestliže je předepsána valorizace náhrady za ztrátu na výdělku ve výši 2,3 % + 300 Kč, pak se (fiktivní) průměrný výdělek 29 000 Kč zvýší na 29 967 Kč, a proto i vyplácená náhrada na 12 967 Kč. (Kdyby se předepaným procentem valorizace a pevnou částkou navyšovala přímo náhrada, zvýšila by se jen na 12 576 Kč, ale to není správný postup.)

Náhrada za ztrátu na výdělku a náhrada nákladů na výživu pozůstalých je valorizována jen, pokud na ni vznikl nárok do 31. května 2023. Zvýšení náhrad se provede i bez žádosti zaměstnance nebo pozůstalých.

Valorizace nejen pro zaměstnance a jejich pozůstalé

Obdobnou úpravu (valorizaci) jako provádí nařízení vlády č. [131/2023](#) Sb. (o úpravě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a o úpravě náhrady nákladů na výživu pozůstalých podle pracovněprávních předpisů) podle pravidel daných zákoníkem práce, provádí i

- nařízení vlády č. [135/2023](#) Sb., o úpravě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě vzniklé služebním úrazem nebo nemocí z povolání vojáků při výkonu vojenské základní nebo náhradní služby a výkonu vojenských cvičení, o úpravě náhrady za ztrátu na platu po skončení neschopnosti výkonu služby nebo při invaliditě vzniklé služebním úrazem nebo nemocí z povolání vojáků z povolání a o úpravě náhrady nákladů na výživu pozůstalých (nařízení o úpravě náhrady poskytované vojákům a pozůstalým), vydané podle ust. § 127 odst. 3 zákona č. [221/1999](#) Sb., o vojácích z povolání, v platném znění,

- nařízení vlády č. [136/2023](#) Sb., o úpravě náhrady za ztrátu na služebním příjmu po skončení neschopnosti ke službě vzniklé služebním úrazem nebo nemocí z povolání a o úpravě náhrady nákladů na výživu pozůstalých - vydané k provedení zákona č. [361/2003](#) Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

Adolf Maulwurf

[1] Aniž by ovšem pracovní neschopnost nebo uznání invalidity byly nutnou podmínkou pro přiznání náhrady - jde toliko o terminologii používanou zákoníkem práce pro označení renty (a její odlišení od náhrady za ztrátu na výdělkem po dobu pracovní neschopnosti dle ust. § 271a zákoníku práce), jakkoliv v praxi v drtivé většině případů pracovní neschopnost přiznání renty skutečně předchází a poškození zdraví zaměstnance mnohdy vyústí v uznání invalidity.

[2] Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu. Ke snížení invalidního důchodu pro souběh s jiným důchodem podle právních předpisů o důchodovém pojištění, ani k výdělkem zaměstnance, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím, se nepřihlíží. (Ust. § 271b odst. 1 zákoníku práce)